

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI NAPILAP.

Előfizetési díj: Egész évre 12 frt., félévre 6 frt., negyedévre 3 frt.

Előfizetések és hirdetések díjak helyben és vidékről a szerkesztőséghez küldendők be.

Helyben előfizethet: a szerkesztőségénél, a kiadó-hivatalnál, Demjén L., Keresztény P. kereskedésében
Egyes szám ára 5 kr. o. é.

Szerkesztőség és kiadó-hivatal: belső-tordautóza szögletén, Csapó S. kereskedésével szemben, 1-ső emelet, feljárás a kaputól jobbra.

Hirdetési díj: öt hasábos garmond sorért 6 kr., s egyszeri beiktatás után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetések felvételnek: Helyben: a szerkesztőségénél, a kiadó-hivatalban, Demjén László könyv- és Keresztény Pál papír-kereskedésében. Bécsben: Haasensteint és Voglerét (Neuer-Markt 11 sz.), Oppelk Alajosnál (Wollzeile 22. sz.), Rudolf Mosse officiel. Zeitungs-Agent (Stadt, Seilerstätte 2), Pesten: Haasensteint és Vogler Urutca 13. Lang et Schwarz, Fűrdőutca 1. Süddeutsche Annoncen-Expedition Stuttgart.
Nyilváltó ára 20 kr.

Előfizetés

„Kolozsvári Közlöny“-re.

Megjelen naponként
egész nagy íven.

Előfizetési árak: egész évre 12 ft. o. é.

hét óra 7 „ „ „

félévre 6 „ „ „

évnegyedre 3 „ „ „

Az előfizetések egyenesen a szerkesztőséghez küldendők be.

A „Kolozs. Közlöny“ szerkesztősége.

A nemzetiségi eszme és a társadalom.

III.

(K—G.) Az állam körén belül van egy közület, az egyéni és testületi élet nyilvánulásának van egy alakja, melynek működése, cselekvéneinek activ nyilvánulása egészen más alapon nyugszik, más rugókból indul ki, mint az állam pozitív művelete: ez a társadalom.

Az állam külső intézmény, a társadalom benső organismus, melynek éltető gyökszála benyulnak az egyéni élet különböző alakzatainak legbensőbb rétegeibe, oda, hová az állam kormányzati működését tiltja bevinni az egyéni élet fejlődésének szabadsága. Hol az állam rég megszűnt hatni, ott a társadalom még javában működik, mozgásba hozva oly erőket, melyeknek rugói az egyéni elhatározás az érdekezésség felismerésében fekszenek.

A társadalom van hivatva azon mindent átölelő kapesot képezni, melyben egykor felolvadnak mindazon elemek, melyek közé ma a fajokülönbség csaknem áthidalhatlan válaszfalat húzott. Nem annyira állami, hanem sokkal inkább társadalmi intézmények azok, melyek a különböző népeket rokonszenves, barátságos érintkezésbe hozzák egymással. — Csak jöjjön el ama boldog kor már egyszer hozzánk is, melyben nemzetiségeink felismerik a szellemi és anyagi érdek közösségének kétségtelen voltát, melyet a geographiai viszonyok, s több százados mult teremtett; az a kor, melyben az általános műveltségi állapotok annyira haladnak, hogy belátjuk mindnyájan, miszerint a népek boldogsága a békés munka nagy asztala mellett keresendő, nem félek többé a nemzetiségi aspirációktól, a nemzetiségi kérdéstől, mert az elesik önmagától.

Valóban, a tapasztalat azt bizonyítja, hogy nemzetiségi kérdés csak a műveltségnek alanti fokán álló népeknél keresendő.

Valahányszor Svájt és Észak-Amerika boldog államaira gondolok, hol a különböző népfajoknak oly gazdag vegyülete él egymás mellett, a nélkül, hogy eszébe jutna az olaszoknak a francziát, az angolnak a németet, a spanyolt, belgát kérdőre vonni nemzetiségeért, — mindannyiszor idealként állítom ama boldog állapotot hazám elébe, mit, habár még a mesze távolban tündöklök, megközelíteni legelső feladatunk, mi csak a társadalmi állapotok jobbrafordultával remélhető. Ők egymás mellett élnek, egymással naponta közlekednek, a munka, az anyagi és szellemi érdekközösségének nagy kérdése elfeledtetni velük egymást egyénekné tekinteni, mint azon egy állam pol-

gárának. Mihelyt valaki átlépi az atlanti Océán partjait, azonnal megszűnt oly nemzetiségi színezetet hordozni keblében vagy ajkán, minők nálunk napirenden vannak, s előtérbe lép az ember, a polgár fogalma, mely aztán elkíséri az üzleti, társadalmi élet legszövevényesebb utain keresztül, azon utakon, hol nálunk a nemzetiségi eszme, fájdalom, gyakran nagy hullámokat szokott vetni.

Bár mennyire különbözzenek a népek egymástól, a munka szeretete, a törekvés azonosága, az ember alaptulajdonságainak egysége kell, hogy valamikor egyesítse, kibékítse; eljön azon időpont nálunk is, midőn egy közös fogalomban, melyet maga a társadalmi élet fog megteremteni, mindnyájan találkoznak fogunk. Elválasztó pontok mindig lesznek, de ezek a különbségek legsajátosabb viszonyaira vonatkoznak csak, s nem fognak meggátolni abban, hogy egy téren minden utógondolat nélkül találkozzunk.

Éppen abban áll a társadalomnak e tekintetben nagy hivatása, mely az érintkezési pontoknak legkülönbözőbb nemeit tolja előtérbe észrevételül, hogy feledtesse velünk a szűk körű patriotizmust, s tanítson a polgár fogalmának igazi tudatára emelkedni, mely előtt egykor elmosódnak mindazon ellentétek, mikbe napjaink annyira bővelkednek.

A társadalmi érintkezési pontoknak, az e téren érvényre jutó nézetnyilvánulásoknak van egy fényoldala, mely magával ragad, elbűvöl, cselekvésre kész, melyre ép azért fektetünk fősúlyt, mert benső harmoniában áll az ember alaptermészetével, értjük azt a szabadságot, minden kényszert kizáró önelhatározást, mely minden, a társadalomból kiinduló cselekvéneknél, legyen ez egyéni, vagy társulati rugókon alapuló, ép szembetűnő. Más az embernek azon cselekvése, mit meg kell tenni, megint más az, mit meg lehet. S valamint az ezen cselekvésnek alapul szolgáló indokok is különböznek, úgy különböznek az elért eredmények is.

A társadalom szüntelen munkál, mert a tagok meggyőződése, belátása ezt parancsolja. Tevékenységét kiterjeszti oly működési körökre is, melyeknél fogva az embereket a leg-alanyibb vágyak láthatatlan szála hozza összeköttetésbe, oly szála, melyeket az államnak érintetlenül kell hagyni a jól felfogott emberi szabadság érdekében.

Az a láthatatlan kéz, azon mindent átható mozgásba hozó erő, mely a társadalmat kormányozza, a jól felfogott egyéni érdek kielégítésének általános érzetéből származik; de ép ez általánosság nem engedi, hogy az a szűk körű individualismus határain belül maradjon; mindenki tökéletesebb állapot után vágyik, s e nemes versenyből kellnek ki azon tünemények, melyek megváltoztatják a közélet minden ágának arculatát: minden egyes, első sorban önmagához áll legközelebb, tehát önhaladását munkálja leginkább; de az érdek-közösség általános törvénye azon meggyőződésre juttatja, hogy az „éni“ ezer meg ezer viszony szákkal van a többihez fűzve, következésképp igazi haladás csak akkor képzelhető, ha egymás utját nem megnehezíteni, hanem egyengetni segítünk.

E tudat általános felébredésének következménye kiszámíthatatlan becsű. Minél inkább megvagyunk győződve egy általános törvény léteiről, mely mindnyájunkat ural, mely nem az ellenségeskedést, hanem a békés együttlételel parancsolja, azonnal közeledni fogunk egy közös cél felé, melyen belül békés egyetér-

tésben férünk meg a munka nagy asztala mellett; speciális fajszeretetünk ekkor fog felolvadni egy közös fogalomban, melynek alkotó elemeit az egyéni jóllét, és a közboldogság képezik.

Valamint egészséges egészét nem lehet képzelni beteges részekkel, úgy a részeknek különzerű törekvésük, ha e törekvésbe bele nem foglalják az egészséget, hiu ábránd, elérhetlen törekvés; mert oly szála akarnak szétzaggatni, melyeket a mindennapi élet, a viszonyok, a társadalmi intézmények kényszerű hatalma szentesített, s erősbit napról, napra.

A társadalmi jelenségek hatalma alól, bár fenntartják az egyén szabad elhatározását, még se lehet menekülni s ez elhatározás ritkán fog oda irányulni, hogy szembe szálljunk e jelenségekkel, azért, mert ezek egyéni fejlődésünk lehetőségének eszközeit foglalják magukban, melyeket bizonyára senki sem fog elutasítani magától.

Haladni, fejlődni mindenki akar, csak az utak különböznek; a társadalmi viszonyokban mutatkozó javulások azt eszközlik, hogy ez utak egy közös végpontban találkozzanak, mely végpont Schillerként az: „hogy magunkat mint emberek képezzük ki.“

Legujabb táviratok.

Bécs, jun. 9. A rendkívüli japáni követség ünnepélyes kihallgatáson ma nyújtá át a felségének meghitelező iratát.

Bécs, jun. 9. A Creditanstalt sikkasztója, Pokorny ma önként jelentkezett a hatóságnál. 10 ezer forint találtak nála.

Pozsony, jun. 9-kén. A nyugot magyarországi leszámoló- és hitelbank kinyilatkoztatá, hogy az összes pénztári jegyeit és betéti leveleit beváltja, ha bíróságilag nem fogják háborgatni

Berlin, jun. 9. Az országgyűlésben ma tárgyalatt az 1874-ki budget másodsor. Löwe törülni akarja a pápai széknél levő követi állást, Bismarck megjegyzi, hogy ezen állás egy örökség; annak betöltése a pápa világi hatalmától független. Azt a jelen pillanatban lehetetlen betölteni, mert a német követ nem engedheti meg, hogy oly modorban beszéljenek ellene, melyet a birodalom nem tűrhet el. Azon csekély remény daczára, hogy ezen állást most betölteni nem lehet, a viszonyok megújítása iránti végső fonalat nem szabad eltépni. A német birodalom nem fog beavatkozni a pápaválasztásba; azt azonban megvizsgálandja, hogy a választás törvényesen eszközöltetett-e, és hogy a pápa képes lesz-e gyakorolni azon jogokat, melyeket egy törvényesen választott pápának gyakorolnia kell. (Élénk tetszés.) — Erre a pápai széknél levő követségi állás meghagyatott. — Ellene szavaztak a haladó-pártiak és a szabadelvűek nagy része.

Viesbaden, jun. 8. A persasah ma este 6 1/2 óraor ide érkezett, s Lohe tábornok és a hatóságok főbjei által fogadtatt. A sah a kir. kastélyban szállt meg.

Darmstadt, jun. 9. A nagyherceg jubilaumi ünnepélyén a német és orosz császári pár jelen leend.

Madrid, jun. 8. Figueras a cortesben igen figyelemre méltó beszédet tartott, melyben kiemelte hogy ha a köztársaságiak nem tartanak össze, a fenyegető pártszakadások megölik a köztársaságot. A kibékíthetlenség a cortesben azt kívánta, hogy a nemzeti zászló helyébe a veres zászló fogadtassék el; ezt azonban a gyűlés nem hagyta helyben.

Madrid, jun. 9. A cortes ülésben a miniszterek kinevezése felett kelotkezett vita arra indítá Py-Margallt, hogy miniszteri névsorát visszavonja. A cortes a tegnapi ülésben elhatározá, hogy a lelépett kormányznak bizalmat szavaz, és egyidejűleg az előbbeni miniszterek ujra átvevők illető tárczáikat, minthogy azokkal a következett nyilvános ülésben 300 képviselő által ismét megbízattak.

Dublin, jun. 9. A szombaton történt tüvész alkalmából csendzavarások és fosztogatási kísérletek fordultak elő. A katonaságnak szuronyokkal kelle beavatkozni. 70 személy megsebesült.

A „Times“ párisi levelezője szerint, a külügyminiszter a külföldön lévő képviselők egy körlevélet intézett, hogy értesítse őket a kormányban történt változás természetéről.

A körlevélben Broglie hg kijelenti, hogy a többség és Thiers közt történt viszály épen nem vonatkozott ez utóbbi külpolitikájára. Ellenkezőleg a legutóbbi két év alatt a nemzetgyűlés több alkalommal csatlakozott szavazatai által ama tényekhez, melyek által Thiers helyreállítá Franciaországnak a külhatalmakkal való viszonyait, s annak oda irányzott törekvéseihez, hogy Franciaország szerencsétlenségeinek nyomait elenyésztesse; s annak teljes nemzeti függetlenségét helyreállítsa. Ezért a minister Franciaország ügynökeit arra hívja fel, hogy hívek maradjanak a számukra kijelölt eljárásmodhoz. Ezután kimutatja, mikép egyedül Thiers belpolitikája tárgyában támadt véleménykülönbség közte s a nemzetgyűlés közt. A gyűlés többsége azt vélte, hogy határozott ellenzést kell kifejtene a forradalom haladása ellenében; s a többség azt hívé, hogy az elnök által a legutóbbi választások után alakított cabinet nem nyújtá mindazon garantiákat, melyek conservatív szempontból lényegesen óhajandók voltak. Ezért az új kormány politikája annak eredete által van meghatározva. Ama politika benn mérséklet s a külföld irányában békés leend, el lévén tökéleve érelyesen ellentállani a forradalmi pártnak a nélkül, hogy bármely reactiót, vagy a létező intézmények elleni bármely agressziót tervezne. A nemzetgyűlésre hagyandja, hogy a mikor jönak vélendi, határozza el Franciaország jövőbeli kormányformájának kérdését. Végül a miniszter kiemeli ama nagy politikai igazságot, hogy a nemzetgyűlésben felmerült kérdés nem csupan Franciaország, hanem az összes nemzetek nyugalmát is érdekli. Valóban — úgy mond — nem egyedül Franciaországban koholnak összeesküvést a közjólét s a társadalom ellen; Európa összes államainak egyenlően érdekekben áll annak fékezése. Valóban a demagogok diadala Franciaországban rejtőbbség lenne, mint másutt s következésképp a francia társadalom ügye az összes polgárosodás ügye.

Kolozsmegye 187 1/2 évi népoktatási állapotának

kimutatása. (Vége.)

VI. 187 1/2 tanévben Kolozsvárt rendezett póttanfolyamon résztvett 138 tanító, és pedig magyar 47, román 91

Felnöttek olvasásban önkéntesen részt vettek.

VII. Gyümölcsészet csak imitt-amott kezdetett taníttatni, bár több helyütt van erre alkalmas kert.

Rendes tornaszat épen sehol.

VIII. A tanév beálltával sincs tekintet a törvény azon rendelkezésére, mely 8 havi iskoláztatást szab elő, — többnyire november — december havaiban veszi kezdetét, s a tavaszi hónapokban már a nép gyermekeit földművelés és baromfőzésnél értékesíti.

A tankötelezettség törvényeszerű foganatosítását a közigazgatási tisztviselők növekedő buzgalommal eszközlik, de a községi előjárások azt a népre rótt terének tekintvén, készséggel igyekeznek a tisztviselők intézkedéseit oly irányban érvényesíteni, mely a népre nézve hatástalanává válik. Való az is, hogy sok helyütt a mulasztók névsora nem adatik át a községi előjárásoknak pontosan maga idején, hanem akkor, midőn már az illető tanévben a mulasztás pótolhatlan.

A fennebbiekben igyekeztünk Kolozsmegye mult 187 1/2 tanévi népoktatási állapotának leplezetlen képét nyujtani, — ebből meggyőződhetni, hogy a népoktatási törvény követelményei még sok tekintetben nincsenek foganatosítva.

Sok az akadály, mely a népoktatás fejlődését gátolja, — ezek egyike, — talán legfőbbike:

➡ A mai szent ünnep miatt lapunk közelebbi száma pénteken jelenik meg. ➡

A tanulás iránti szükségességről való meggyőződés hiánya a népben. A meggyőződés olyan, mint a fa, mélyen kell annak gyökerét a földbe leereszteni, hogy aztán kész legyen nehéz küzdelmekkel megvívni. A meggyőződés képzésére legelső tényező a társadalmi hatás, — ha az egyházi előjáróság, az iskolai szökek, a megyei iskolai tanácsok, a községek értelmesei, a közigazgatás közegzei igyekeznek felvilágosítani a népet, hogy életfeltételük az értelmességre való törekvés, — a meggyőződés lassanként gyökeret fog verni.

Az akadályok másika: a képzett tanerők nagyhiánya. A tanítók szellemi emelkedését a kormány hatályosan előmozdítja az által, hogy évenként a nyári szünidők alatt ingyen, sőt bizonyos összeggel díjazott póttanfolyamot rendez. — Anyagi helyzetük azonban mind a régi, bár a közoktatási minister ur mult évben is igyekezett a rendelkezésére álló alapról többeket a megyében segíteni, de ez palliatív szer, — az iskolák tulajdonosai kötelesek komolyan törekedni, módot adni a tanítóknak, hogy azok gondtalanul a tanításnak és tanulásnak szentelhesék életüket, mert azon fizetési átlag mellett, melylyel tanítóink jelenben ellátvák, képzett tanítók más pályán biztosabb életmódot találva, odamennek: sőt a tanítói képzetésre is kevesen szánják el magukat, mit képezdéknek statisztikája bizonyít.

A népoktatás fejlődését gátló akadályok között ma is fontos helyet foglal el meglevő iskolahelyiségek czélszerűtlen volta, tantermeinknek legnagyobb része, — úgy, hogy itt igen kevés kivételt engedhetünk meg, nem fogadja be a tanítókat, hol be is fogadja, törpe és szűk voltuk miatt sok helyütt a tankötelesség szigorú keresztül vitélt poedogogiai mozzanatok tiltják.

Az iskolaépületek felállítása, vagy a rendelkezések képsé átadománya kötelességét a törvény ott, hol a felekezetek ebbeli autonómiájukat megtartani kívánják — a felekezetekre; ellenben a községekre ruházta át; azonban ezek nagybárá még mindig nem sietnek a törvény végrehajtásával, itt szigorun kell a törvényt végrehajtani, mert hol a hatalom a tehetetlenség akadályába ütközik, ott igénybe vehető a törvény azon képsége, mely segély ígértebe nyilatkozik.

Mig képes tanító nem biztosítatik, mig jó iskolahelyiség nem eszközöltetik, a népnevelés lehet divatos korezme, hanem nem lesz testté.

De népünk nem csak ezekre nem sokat gondol, sőt gyermekét a legszükségesebb könyvvel sem látja el, sőt nemcsak könyveik a gyermekeknek hiányzanak, akár hány iskolában sem padok, melyeken a gyermekek üljenek, padok, melyeken írjanak, sem irkáik, írószerek nincsenek, — pedig mig 13,092 iskolát járó tankötelessé közzül csak 7402-nek van tankönyve, s ez is inkább elrongyolott A B C-ből áll; mig nincsen hol üljön, nincs hol írni tanuljon, nincs mivel írjon, addig, még ha pontosan jár is iskolába, kevés ismeretet viszen át az életbe, s az életviszonyok legelső szükségleteire megkivántató ismeretekkel ószhangba hozott népiskolai tantervek, csak tervek maradnak.

A hanyag vagy tehetetlen szülékek szemben a község köteleme lenne tankönyvekkel és szerekkel ellátni a gyermekeket s a fizetni képesektől felszedve, visszafordítani a községi pénztárba, a szegényeket pedig a költségvetésbe fölvenni.

Ott, hol a helyiségek megengedik, a tankötelezettség egész szigorral érvényesítendő, ezért a tanítók kötelezettségének hetenként pontosan a mulasztók jegyzékét a községi előjáróságoknak beadni s ezek büntetés alatt reá szorítandók a mulasztóknak pénzbírság alkalmazásával is iskolába járatására, az előjáróságok aztán utasítandók lennének 15 naponként a szolgabíráknak eredményes eljárásukat igazoló jelentést tenni, kik végre három havonként a törvényhatóságoknak ellenőrzésükről s a nevelési törvény szigorú végrehajtásáról jelentést terjesztonének be, mely egyszerűs mind a járásbani népoktatás állapotát feltüntetné.

Végre a népoktatás előmozdítására erős tényezőnek tartanám az iskoláknak az egyházi és községi előjárók, a járási tisztviselők s megyei iskola tanácsok általi gyakori látogatását.

A társadalmi összányezők solidaritás működése hárihatja el csak a természetes akadályokat, melyek népoktatásunk fejlődését polyp karokkal gátolják, s eszközölhetik végrehajtását azon törvénynek, melynek intentiója: megadni népeinknek szellemi élete s anyagi fejlődésére megkivántató azon ismereteket, melyek nélkül öröklött szellemi fogékonyságunk, államképzési s fenntartási képségünk daczára, nem fogjuk elfoglalhatni az európai államsaládban minket megillető helyet.

Kelt Kozosvárt, 1873. apr. 20.

Kethely József,
tanfelügyelő.

Az erdélyi kir. főkörmányszéki levéltár közigazgatási és tudományi értéke.

E nagybecsű történelmi szakközöny f. évi II. füzetében a 145 — 146 lapon, az „Allamlevél-

tár ügyállását“ illető tudósítás readón, az erdélyi kir. főkörmányszéki levéltáról ez van írva:

„A kilencz-tizedrésben haszontalan lomból álló erdélyi főkörmányszéki levéltár fölszállítására előirányzott 20,000 frtot . . . sajnos tájékoztatás folytán megszavazta (t. i. a képviselőház) az államlevéltár életbeléptetése ügyét ellenben . . . évekre elodázta . . . Ez sárba dobott pénz; mert ha a roppant tömegű lomot csakugyan felhurcolják, mitsem nyer a tudomány és közművelődés ügye vele; ha pedig előbb szakértők által scartiroztatják: erre 5 — 6000 frt is elég, s a többiből a Horváth Mihály által ajánlott szervezési költségeket lehetett volna fődözni . . .“

E felfogás ellenében tartozásomnak ismerem, mint ama levéltárnak évtizedek óta ismerője, 8-ik év óta igazgatója, erről a tárgyról egy-két szót itt e szakközönyben — t. szerkesztő ur engedelmét kérve és remélve — kiadni.

E levéltár közigazgatási és tudományi, tehát közművelődési értéke, főbb tartalmának egyszerű felsorolásából azonnal kitűnik. Közök tehát erről némely részleteket. De határozottan kijelentem előre is, s ezt elvitatlanul álló igazságnak itélem, hogy egy országos levéltár értékét nem egyoldalulag a tudomány és közművelődés ügye által ebből nyerhető haszon menyisége adja meg. Ez csak egyik főérdek; de ezzel teljesen egyenlő súlyu másik szintén főérdek a közigazgatás és az illető ország fejedelmének és honpolgárainak birtokjogi magánérdeke. A kettő egy testvér, párhuzamos méltatás illeli meg mindkettőt. Egyiket sem áldozni fel a másnak, amatt nem mellőzhetni ezért, s megfordítva. Sőt nem áttalom kimondani, hogy egy egyenesen közkormányzati czéla alkotott százados levéltárnál, minő a miénk, épen a közigazgatási érdekek az első és főbb, a tudományi és közművelődési a második.

Már most a tartalomról szölok.

Először, e levéltárban van az ugynevezett Cista Diplomatica, Erdélynek 1690-től kezdve 1867-ig terjedő időközti államszerződésai, a fejedelmi békekötések, levelezések, az ország közigazgatását szervező alaprendeletek, királyi leiratok, a római katholicus hitvallás követőinek eredeti alapítványlevelei, országos alapítványok alapok iratai, eredeti törvényczikkok, királyi eskük, biztósító hillevelek, stb. stb.

Másodszor, ott vannak Erdély országgyűléseinek, központi főkörmányszékének, a vármegyék és szökek s vidékek közgyűléseinek szinte kétszázados eredeti jegyzőkönyvei, a főkörmányszék mult századbeli ugynevezett királyi könyvei (Liber Regius), a Homagiale Instrumentumok nagy gyűjteménye, az összes erpélyi városok és szabad községek kiváltságainak és statutumainak vaskos kötetek, mindenféle egyesületek szervezete és alapszabályai, a kolozs-monostori convent és gyulafehérvári káptalan levéltára transsumptumai, a közkormányzati, közigazgatási és köznevelésügyi, vagy ipar- és kereskedelemügyi rendszabályzatok nagybecsű és sokkötetes gyűjteménye, egy értékes közigazgatási könyvtár, minek disze s büszkesége a levéltárigazgatói publico-politikai betűsoros és 25 kötetes nagy gyűjtemény és a szintén 12 kötetre menő Collectia Historica című gyűjtemény, melyeknek segélyével az erdélyi kormányzék levéltára igazgatója képes bárminő — az ország multjában gyökerező — kérdésben, akár országgyűlésnek, akár a kormánynak kimerítő felvilágosítást és munkálatait előterjeszteni, ha dologismerettel bír, igen rövid idő alatt.

Ezek mind igen drága kincsei Erdélynek, s az igazgatói szöp, nagy szöbát egészen betöltik.

Harmadszor, ott van az erdélyi koronajavak, ugynevezett Pura Fiscalitasok ügyiratszékénye: Déva, Szamos-Ujvár, Gyalu, Fogaras, Görgény, Zalathna, Vajda-Hunyad, és több uradalmak, Parajd, Maros-Ujvár, Deés, Kolozs, Torda sóbányák stb. stb., — mint országfejedelmi, ugynevezett fiscusi birtokok jogi természetű, rendeltetését s mult történetét illető productionale forum-i ügyiratok.

Negyedszer ott vannak nyolcz szekrényben a productionale forum itéletei a nemességbebizonyítási ügyekben, a Systematica Deputatioik nagyfontosságú eredeti munkálatai 1790-től 1848-ig, az erdélyi összes czéhek régi szabályainak nagy gyűjteménye, a levéltári s artirozások jegyzékei, II. Józesf császár rendeleteinek teljes gyűjteménye, az igazgató által külön zár alatt tartatni kellő, az egész ország minden testületét s törvényhatóságát illető kötlevelek, szerződészek, pénzértékű iratok, meghalt ügyvédekől hátramaradt magán felek peres iratai, az igazgatók által készült nagy összevont betűsoros és tárgyakénti indexek, stb.

Ezek egy tágas nagy szöbát töltönek be egészen. Mind becsek, mind fontosak a közigazgatásra, köz- és magánjogra, szintugy a tudományra és művelődésre nézve is.

Ötödször, ott vannak 1771-en kezdve a bécsi erdélyiudvari korlátozásokól kiadott királyi leiratok és udvari rendeletek s azok mellékleteinagy gyűjteménye, közel 100 vaskos jegyzőkönyvbe foglalva, tárgymutatóval; az erdélyi kir. főkörmányszék elnöki egész levéltára, az országgyűlési külön levéltár nagy szekrénye, az 1848—49-ki szabadságharcz megmentett erdélyi levéltára, ide számítandó az u. n. conventumok gyűjteménye egy má-

sik szöbából: azok a mellékletek, melyek a rendes ügyiratok mellől kiszedve s tárgyak szerint csoportosítva, jegyzékekkel és tárgymutatóval felkészítve, az igazgatót képsé teszik arra, hogy a legfontosabb ügyben is egy pár nap vagy hét alatt — a honnan felvilágosítást kérnek — tudósítást tehessen.

Ezek is egy nagy szöbát töltönek be, s fölötté becseknek ránk erdélyiekre nézve.

Hatodszor, az 1701-en kezdődő jegyzőkönyvek, tárgymutatók, keresési segédkönyvek egy nagy szöbát töltönek be. Becsek s fontosak annak, a ki a levéltárt használni akarja.

Hetedszer, ott van a publico-politikai főlevéltár 1701-en kezdve 1872 october 1-ig; nyolcz szöbát foglal el. Ebben Erdély 2,000,000 lakójának 172 évi élete, kormányoztatása, birtokjogi állapota, egyházi, katonai és polgári viszonyainak a legfőbb hazai kormányhatóságtól való elítélte, továbbá földmívelési, ipari, kereskedelmi, oktatás- és nevelésügyi, végre nemesi, polgári és jobbágyviszonyai mintegy Camera Obscura-ban vannak letéve, szakavatottaknak könnyen átláthatólag. Mig Erdély birtokviszonyai rendeztetnek, s azután is, ha tabula rasa-vá nem lesz multja: e levéltár megbecsülhetetlen értékkel bírand minden erdélyi előtt.

Nyolczadszor, a Törvényes levéltár-rész is (Archivum Judiciale) kiváló fontosságú a magán birtokjogot illetőleg, az abban letéve levő tömördek conscriptió, osztálylevél, transmissio, ügyvédi jegyzőkönyvek és magán bizonyítékok nagy számánál fogva, a mit egy szöbára ismét lehet számítani.

Ezen 13 szöbában elhelyezett, szervileg egybekapcsolt, az országrész minden érdekei érzékeny kára nélkül meg nem csonkítható levéltár részei teszik az ugynevezett erdélyi kir. főkörmányszéki publicopolitikai főlevéltárt. Kiválasztani lehet ebből is — az bizonyos — nem értékes, sőt épen haszontalan iratokat is. De hogy egy 172 éven át többé-kevésbé önálló ország köz- és magánjogi, közkormányzati és törvénykezésügyi levéltárának kilencz-tized része haszontalan lom, s annak a kormány székhelyére szállítására fordított pénz sárba van dobva: meggyőződésem szerint mondani nem lehet a nélkül, hogy az illető országrész fainak szívében ez fájdalomérzést ne költön. A milyen ország voltunk s lehetünk, olyan volt törvényhozásunk, közigazgatásunk és igazságszolgáltatásunk; de — és ez a fő — voltunk, léteztünk, s egész életünk összes közmelekeit e levéltár örzi; a mit multivtünk, a hogy kormányoztuk magunkat s a hogy a társadalom czéljait elérni bírtuk: miud ennek tanubizonyosságait ide tették le, ide gyűjtötték össze elődeink. Előttünk ez drága, feltett kincs, mi szeretjük s becsüljük, értékét ismerjük, hasznait minden nap, minden ügyünkben látjuk. Engedtessek meg e benső ragaszkodás, kérünk parányi elnézést multunk e szent hagyományá iránt!

Vannak, igenis vannak e főlevéltárhoz Erdély közigazgatási főkörmányszékének eredeti szervezésekor csatolt hozzá mellékes levéltári részei, a melyek iratai részint különböző szellemű kormányférfiak használása s ide-oda költöztetés miatt elapadtak, megfélegesítették, a változott idő és intézmények által fölőleséggé tetették; ilyen például: a tartományi főszámvevőség még létező levéltármara déka, a tart. főbiztoság, építészeti igazgatóság elrongyolt, megcsonkított levéltárai, az absolut korszak (1849.—1860.) alatti os. kir. helytartósági ntlevéltárrendőrségi levéltár, melyek 5—6 szöbát töltönek be, s a melyeket scartirozás által csekélyre apaszthatni. De én azt hiszem, ezt czélszerűen csak a kormányzás központján lehet és kell végrehajtani: nem most rögtön, nem is könnyed, sietkező, egyoldalú irányban vezetett munkával, hanem egyelőre ezeket is, — akármilyen koruk — felvitetvén, nem fényes, nem nagyértékű lakrészekbe: folyosókra kell elhelyezni, s a scartirozást majd idő teltével, komolyi lelkületű, tudományos képzettséggel közigazgatási érzéket párosító, s mind az anyaországot, mind Erdély multjára és érdekeire egyenlő figyelemmel levő egyénekkel végrehajtani.

Jakab Elek.

Az állandó pénzügyi bizottság általános jelentése az 1874-ik évi államköltségvetésről.

Az állandó pénzügyi bizottság I—XV-ig terjedő 15 darab részletes jelentésben a költségvetés fejezetei, és az egyes tárcák szerint külön-külön terjeszti elő az 1874-ik évi államköltségvetési előirányzatról véleményét.

A bizottság ezuttal az egész államháztartásnak biralatába nem bocsátkozik és az ország pénzügyi helyzete felett általánosságban nem nyilatkozik. Ezen jelentésben csak néhány oly észrevétellel kívánja a költségvetés egyes fejezeteit tárgyzó részletes jelentéseit kísélni, melyek, mint általában az egész költségvetésre vonatkozik, a részletes jelentések egyikébe sem tartoznak.

Két okból szorítokozik ezuttal ezen szük körre a bizottság:

1-ör, mert a — csak alig hat héttel ezelőtt törvénynyé vált 1873-ik évi állami költségvetésről előterjesztett általános jelentésében részletesen és kimerítően előadta nézeteit az ország pénzügyi helyzetéről, az eddigi pénzügyi kezelés összes eredményeiről, az államköltségvetés által visszautkrözött államháztartás állapotáról, és kifejtette nézeteit azon irányról is, melyet államháztartásunk rendezésének nagy munkájában követendőnek tart, hogy annak végcélja az egyensúly helyreállítása elérhető legyen.

A máik ok, a melynélfogva a bizottság nem tartja ezuttal időszerűnek belebocsátkozni az ország pénzügyi helyzetének újabb biralatába, azon körülményben rejlik, hogy a bizottság az államköltségvetés azon részére nézve, a mely az állami rendes bevételeket és közjóvedelmeket foglalja magában, véleményét ezuttal még nem terjeszti elő, és így az összes fedezet kérdésére nézve javaslatokat nem tesz; azon okból, mert egyáltalán nem tartja lehetségesnek, hogy ez jelenleg csak némi alapossággal és biztonsággal is egyáltalán eszközölhető legyen.

Az 1872-ik évek zárszámadásai ugyanis még csak ezután, hónapok mulva készülhetnek el, és így azoknak eredményei ma még teljesen ismeretlenek.

A kezelési kimutatások pedig magukban a pótkelés nélkül oly tökéletlen és bizonytalan tájékozást adnak csak, a melyre biztonsággal építeni és a melyből következeseket alapon levonni lehetetlen.

A zárszámadások eredményei azok, melyek egyedül képesek biztos alapot szolgáltatni a fedezet megállapításánál, azoknak ismerete nélkül a fedezet átvizsgálása és beható alapos megbiralása nem teljesíthető.

A mi körülményeink között főleg az utolsó év zárszámadásai azok, a melyek oly mérvadó tényezők, hogy a bevételek megállapításánál teljesen nélkülözhetlenek.

Másrészt az ország közigazgatási viszonyainál fogva az évi termés eredménye a legmelyebbreható befolyást gyakorolja összes anyagi viszonyainkra és a legnagyobb hatással van a közjóvedelmek minden ágazatára.

Kétszeresen érezhető lesz ezen hatás főleg a folyó évben, amidőn 3 határozottan kedvezőtlen esztendő ezen év eredményeinek következesit és hatását nagy mértékben fokozta. A termés eredményének ismerete előtt csak némi valószínűséggel is nagyon nehéz a jövő évi közjóvedelmekre nézve számításokta tenni.

Ezeknek kivül még egy másik, az 1874-ik évi állam költségvetésére nézve nagyon fontos körülményt emel ki a bizottság. A 1873-ik évi költségvetés végleges megállapítása előtt a jövedelem és személyes kereseti adóra, a bélyegre és a jogilletékekre nézve hozott törvények ez adónemek több ágazatát jelentékenyen felemelték. Ezen törvényeknek hatását biztosan meghatározni ma még teljesen lehetetlen. Az 1873. évi költségvetési törvényben feltevesek és nem biztos számítások alapján lett azok egy részére nézve a jövedelem többlet mennyisége felvéve.

A jövedelem és személyes kereseti adóra nézve a kirovás eredménye fog biztos tájékozást adhatni csak; e kirovás pedig az első félév befejezése előtt be nem fejezethetvén, annak eredményei csak ez és utolsó negyedében lesznek kimutathatók.

A bélyeg és illetékre nézve is legalább az első félév kezelési eredményeit kell bevárni, hogy ama törvények hatása elismertethessék és az új tényezők alapján vétethessék fel az 1874. évi előirányzatba a befolyó bélyeg és jogilletékből várható jövedelem.

A bizottság tehát a mai időt egyáltalán nem látja alkalmasnak arra, hogy az állam háztartás bevételei alapon és csak némi valószínűséggel is megállapíthatók legyenek.

Hozzájárul még mindezekhez az összes hitel- és pénzügyviszonyoknak mai végtelenül kedvezőtlen állapot; ami maga is elég indokul szolgál arra, hogy a bizottság ezuttal a fedezet kérdésének tárgyalásába még ne bocsátkozzék.

A állami rendes bevételek iránti jelentését és javaslatát tehát a bizottság az összes fedezet iránt benyújtandó véleményével együtt fogja a t. képviselő ház elé terjeszteni, a midőn a költségvetési javaslattal egyetemben a 1874. évi államháztartásban mutatkozó hiány mikénti fedezésének kérdése iránt is elő fogja nézeteit és véleményét adni.

A kiadásoknak átvizsgálását és megállapítását emiatt a bizottság nem tartotta elhalasztandónak, mert a mi az államháztartás rendes, nélkülözhetetlen szükségleteit illeti, azt fedezni okvetlenül kell, az ország közigazgatási kiadásai, honvédelmi, törvénykezési, tanügyi, közigazgatási szükségleteire, állami elvált kötelezettségeinek beváltására, szükséges költségek fedezése gondoskodás nélkül egy perczig sem marhadhat.

A összegek nagyságának és a kiadások mértékének megszábasára kétségtelen nagy befolyással

vannak az ország pénzügyi helyzete és a fedezés kérdésének nehézségei.

De az államháztartás azon igényei, melyek elkerülhetetlenül szükségessé válnak és halaszthatatlanok vannak elismerve, megállapítandók minden körülmények között. A bizottság pedig igyekezett az ezen évi előirányzatot ezen határak közé szorítani és csak azon kiadásoknak megszavazását ajánlatba hozni, melyek a bizottság előtt a fedezetnek tüzetes megállapítása előtt is megajánlandóknak mutatkoztak. Mindezen okoknál fogva bizottság általános jelentésében ezáltal csak a következő megjegyzésekre szorítkozik. A bizottság méltányolja a ministeriumnak azon eljárását, hogy az 1874-dik évi államköltségvetést oly időben terjesztette elő, hogy annak az 1874. évi szükségletet tárgyzó része az ülésszak ezen részében állapíthatóvá meg, az ülésszak őszi tárgyalására csak a bevételek és a fedezet megállapításának kérdése marad fenn, és így lehetővé válik, hogy a jövő évi költségvetési törvényre kellő időben még ez év folytán létrejőjön és a törvényhozás viszonyainak között oly pótolhatlan becses időt más törvényhozási munkálatokra szentelhesse. De a bizottság állítja azt is, hogy a ministerium időnyeret tekintetéből kénytelen volt a költségvetést ezáltal rövidített alakban benyújtani, hogy ne kockáztassa a kinyomatás nehézségei miatt azon fontos célt, melyet maga elé tűzött. De másfelől kénytelen a bizottság megjegyezni, hogy az előterjesztett költségvetésnek alakja a bizottság kebelében nem kevésbé nehezítette annak átvizsgálását; az eltérések kimutatása nem állásztó és nem könnyen érthető, a mennyiben a miniszteri előterjesztés első része egyedül az 1873. évi költségvetés közt történt eltéréseket tartalmazván, azon körülmény, hogy abból a múlt évvel egyenlő tételek kihagyattak, az áttekintést nagyon megnehezíti, amennyiben az előterjesztés ezen része az előirányzatnak csak töredékét tartalmazza és így csakugy érthető, ha az előterjesztés végén felvett összeállítással és a múlt évi költségvetéssel együtt részletesen véteik vizsgálat alá. A bizottság ezen hiányt jelentéseiben teljesen pótolni igyekezett és azokat akként szerkesztve mutatja be a t. képviselőháznak, hogy ezen jelentések alapján a költségvetés szükségleti részének megírása és annak a folyó évre megállapított költségvetéssel való összehasonlítása könnyen és minden fennakadás nélkül eszközölhető.

Ezen alaki hiánytól el is tekintve, nem fogadhatta el a bizottság, nem helyeselhette azt, hogy a ministerium ezen költségvetésben a folyó évre megállapított előirányzattól oly sok és a sok czimnél kisebb jelentőségű eltéréseket engedett és az által mindenesetre nehezítette azon általános óhajnak teljesülését, mely ezen költségvetésnek mielőbbi tárgyalása iránt általánosan nyilatkozott.

(Vég. köv.)

UJDONSAGOK.

Kolozsvár, június 11.

— **T. olvasóinkat kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket mihamarabb megújítani nehogy a lap küldésében fenakadás történjen!**

— **Király ő felsége** 6-án délután gr. Bellegarde főhadsegéd kíséretében a kiállítás majdnem 1 órai látogatással tisztel meg. Athaladt a keleti gallerián s orosz osztályon, s erre az osztály üvegáru kiállításába ment; ezután még megemlélt a diszárak csoportozatát, személyre veve az ott kiállított tárgyakat, s a rotundában rövid megállapodás után elhagyá a kiállítást.

— **Ő felsége a király II. Sándor orosz czárt** az I. Sándor czár nevét viselő 2 dik gyalog ezred tulajdonosává nevezte ki. Ez ezred tudvalevőleg az 1813 és 1814-beli francziák elleni háboruban az orosz seregekkel együtt harczolt s ezért kapá nevét. II. Sándor czár már 1855 óta tulajdonosa a 11. lengyel őzsidás ezrednek. Ugyanez alkalommal a hírneves lengyelíró Berge gróf orosz tábornokot a 70-ik gyalogezred tulajdonosává nevezte ki a király.

— **Erdélyi muzeumunk** Kassa város nagyérdemű ref. lelkésze dr. Ferenczy József adományából, legközelebb Wesselényi Ferencz és Szécsy Mária szobrait nyerendi, miket a tisztelt ur elhalt bátyja, Ferenczy István egykor híres magyar szobrász készített.

— **Világiállítási rövid hírek.** Az egyiptomi osztályban sokan nézik az afrikai madarak kiállítását a központot egy pelicán foglalja el, s e körül csoportosulnak a különböző apróbb rablómadarak, papagájok s a Sudanból érkezett kolibri, természetesen mint kitömvé. A kínai osztály legértékesebb tárgyait lord Dudley gazdag angol fő vásárolta meg.

— **Bartakovics Béla** egri érsek végrendeletéről a „Pesti Napló“-nak Egerből írják: a) az alsó-elefánti kápolnára Nyitra megyében, melyben teste nyugszik, a már életben tett alapítványon fölül hagyott 2000 forint; b) a nagyszombati káptalanak 2000; c) az egri megyei tanítók nyug-

d) az egri tanítóképezdének 2000; e) az egri megyei tanítók nyugdíjintézetének 2000; f) az egri érseki főnöveldeinek 2000; g) az egri angol kisasszonyok leányneveldeinek 5000; h) az irtalmas barátok egri házának 2000; k) az irtalmas nők egri betegápolójának 2000; l) jó könyvek terjesztésére Pyker érsek és Pál kanonok által kezdeményezett alapnak Egerben 2000; m) az érseki lyceumi könyvtárnak, melyet életében ezekre menő könyvdarabokkal gazdagított, 2000; n) az egri érseki megyei káplánok segélyezésére alapítványul 6000; o) a szegény tanítók részére alapítványul 10,000; p) az egri megyében felállítandó leányneveldekre, melyekben nagy a hiány, 40000; q) Bartakovics családbeli tanuló ifjaknak ösztöndíj 10,000; r) rokonainak 100 ezer; s) minden egri megyebeli zárdának egyenkint 100 frtot, urbéri és államkőtelezvényekben. Intézkedett azon fölül udvari papjai, cselédei, uradalmi tisztjei stb. javára is. Az ezen hagyományok kielégítése után még fennmaradó összes vagyonát, mely valószínűleg igen jelentékeny lesz, az egri érseki megyének templomi és iskolai szükségletekre főleg Borsod és Szabolcs megyében, — képeit és őrméit az érseki lyceum általa felállított kép- és régiség muzeumának, könyveit pedig ugyanezen intézet könyvtárának hagyta.

— **Az orosz czár elutazása** előtt jun. 7-én Schönbrunban d. u. 3 órakor ebéd volt. Az ünnepiesen díszített penzinger pályaudvarban, hol egy diszszázad volt felállítva, — gr. Andrási, Auersperg, a helytartó s az orosz katonai parancsnok továbbá Károly Lajos, Lajos Viktor, Frigyes, Albrecht, Vilmos, Reiner, József főhgek, a modenai hg, valamint Mária, Klótild főhgnők, a weimari hg, a meklenburgi hg, a nassau, braunschweigi hgek, a hannoverai koronahg, Fülöp würtembergi hg nejevel, Schweinitz és Novikoff grófok nejeikkel váraoztak. A császár, a császárné, az orosz czár, a trónörökös ngyel és nejevel 5 órakor érkeztek a pályaudvarba. A diszszázadot mindkét felség meg szemlélte, az orosz néphymus hangjai közt, mire mindkét részről a legszívélyesebb elbucuzás történt meg. A különvonat 5 óra után néhány perczel indult el. Az ausztriai kíséret a czárt az ország határáig kíséri. A császár és a főherczegek orosz, a czár és a trónörökös ausztriai egyenruhában voltak öltözve.

— **A kolozsvári tudomány-egyetem** orvos karában a Pleningsdorf-féle ösztöndíjak elnyerésére, mint egy hirdemény tanusítja, a jog kizárólag csak 3-ad éves sebész-növendékek számára tartatott fenn.

— **A jótékony célú jogász tavaszi mulatság** ma (szerdán) a „Nemes“-kertben, előre is a legfőbb s kedélyesebb mulatságnak ígérkzik. Városunk hőgyei, kik eddig igazán jól még csak az egyetemi polgárok ünnepélyén mulathattak, már rég türelmetlenül várják. Nem is hiába, mert az egyszerű lesz, az érélyes rendező bizottság működése s szorgalma utánmost nem is várhatunk.

— **A dalkörnek** holnapra tervezett kirándulása, nem a szent János kútnál, hanem a Feleki ut mellett ugynevezett „Bükben“-fog megtartatni, ha az idő is kedvez. Daláraink szívélyes gazdája ez ünnepélyen, ha jól értesülünk, Orbán József az egyetel pártoló tagja fogna lenni.

— **Egy mulatságra** szólítjuk fel mindazon emberbarátok figyelmét, kik tudják azt a fáradságot, mi közepette egy nyomdász kénytelen tengetni életét, s kik sajnálják az aggkor azon nyomorát, mit a munkaképtelenség az erőtlenség idéz elő. A nyomdász fiatal korában működik s közvetve az emberi mivelődés előmozdításában részes, mert ő a végrehajtó vagyis mindazon szép eszméket, mit az irodalom becses termékeinek nevezhetünk, a nyomdászat örökíti meg. A jövendője egy nyomdásznak nem nagyon fényes, a munka s szorgalom még eddig legalább nines ug jutalmazva, hogy számára, majd midőn a munkaképtelenné lesz, háborítlan és nyugalmas életet biztosít. De most midőn e részben, e bajon segitendő egy nyomdász-segélyző-egyletet akarnak alakítani, el nem mulasztjuk ajánlani a holnap nyomdász mulatságot, mely nemes céljánál fogva, bizonynyal nagyon népes lesz.

— **A „Hilaria“** is holnap tart dalestélyt az „Uj világban“; minthogy a német dalok kedvesek szoktak lenni még mai is bizonyos osztály előtt, valószínűleg Strasser jó sőre mellett nem lesz hallgatóságban hiány itt se.

— **A helybeli ev. ref. főtanodában** tartandó nyári közvizsgálatok rendje. I. Írásbeli érettségi szigorlatok jun. 6, 7 és 8-án. II. A felső-, közép- és elemi tanoda közvizsgálatai. Jun. 15-én d. u. 5 órakor a felső- és középtanoda osztályai együttesen a tornaszabályt a tornavivoda helyiségében. Jun. 16-án d. e. 7—10-ig a középt. VI. osztály. 17-én d. u. 3—6-ig az I. éves bölcsészek a magyar irodalomból. Jun. 18-án d. e. 7—10-ig a II. év. bölcsészek a növénytanból. Jun. 18-án d. u. 3—5-ig az elemi I. osztály. Jun. 19-én d. e. 7—10-ig az I. év. bölcsészek az egyetemes történelemből. Jun. 19-én d. u. 3—6-ig az elemi II. osztály. Jun. 20-án d. e. 7—10-ig a II. év. bölcsészek a gondolkodás tanból. Jun. 20-án d. u. 3—6-ig az elemi III. osztály. Jun. 21-én d. e. 7—10-ig

az I. év. bölcsészek a mennyiségtanból. Jun. 21-én d. u. 3—6-ig az elemi IV. osztály. Jun. 22-én d. u. 4 órakor zene- és énekből. Jun. 23-án d. e. 7—10-ig az I. év. bölcsészek az ásványtanból. Jun. 23-án d. u. 3—6-ig a középt. I. oszt. Jun. 24-én d. e. 7—11-ig az I. év. bölcsészek a latin és hollen irodalomból. Jun. 24-én d. u. 3—6-ig a középt. II. oszt. Jun. 25-én egész nap a VI. középt. átviteli szigorlata és érdemsorozatainak megállapítása; az írásbeliek megelőzőleg megtartattak. Jun. 26-án d. e. 8 órakor az I. és II. év. bölcsészek érdemsorozatainak megállapítása. Jun. 26-án d. u. 3—6-ig a középt. III. oszt. Jun. 27-én d. e. 7—10-ig a középt. V-ik oszt. Jun. 27-én d. u. 3—6-ig a középt. IV-ik oszt. Jun. 28-án d. e. 9 órakor az érdemsorozat felolvasása, jutalom osztás, a tanodai év bezárása. Jun. 28-án d. e. 10 órakor kezdődnek a szóbeli érettségi szigorlatok, s 29. 30-án folytatatni fognak.

— **Novák Mór** szegszárdi szabómester f. év jun. 1. küldte fel Bécsbe, a világiállítástára készített, sárközi férfruhát. A tonai iparnak dícséretére válik. Az öltözet lilaszin posztóból készült nadrágból, mellényből és prémesdolmányból áll, gazdag zsinózzal. A ráfordított munkaidő uennyiségére nézve szolgáljon irányul annak felémítése, hogy a 3 darab ruhára felhasználott 750 rőf sujtás és sinor, s a varrás 3600 rőf se-lyem czernát felemészített.

— **A deési takarékpénztár.** 1872. majus havi üzletforgalom. Bevétel: Betétek 170 tétel mellett 8489 frt 43 kr. Befizetett kamatok 1055 frt 65 kr. Visszafizetett váltók 45990 frt. Különbféle díjak 544 frt. 30 kr. Betéti könyvdíjak 5 frt 40 kr. Megtérítet kezelési költségek 68 frt 19 kr. Visszafizetett előlegek 635 frt. Viszleszámított váltók 8200 frt. Államilletekre 60 kr. Összeg 64988 frt 57 kr. Pénztári maradvány aprilis 30-ról 4127 frt 49 kr. Főösszeg 69115 frt 86 kr. Kiadás: Betét visszafizetésre 61 félnek 7084 frt 57 kr. Leszámított váltókra 50400 frt. Tisztí fizetésre 81 frt. 66 kr. Betét folyó kamatra 10 frt 16 kr. Kezelési költségre 83 frt 49 kr. Előlegekre 600 frt. Viszleszámított váltókra 7460 frt. Viszleszámított váltók kamatjára 203 frt 46 kr. 1871-dik évi kamat s osztalékra 4 frt 32 kr. Felszerelésre 8 forint. Napibiztosi tisztlet díjra 172 forint. Állam illetekre 60 krajczár. Összeg 66108 frt 16 krajczár. Pénztár maradvány majus 31-ről 3007 frt 70 krajczár. Főösszeg 69115 frt 86 kr. Deésen 1873. majus 31.

Utások	szám	Podgyász- és tehorgyora-és tehorgyaráruk		Podgyász- és tehorgyora-és tehorgyaráruk		Podgyász- és tehorgyora-és tehorgyaráruk		Podgyász- és tehorgyora-és tehorgyaráruk		Podgyász- és tehorgyora-és tehorgyaráruk						
		vanmázsa	forint	kr.	forint	kr.	forint	kr.	forint	kr.	forint	kr.				
1872.	46784	471821	2875	33	64635	25	110489	37	42978	79	2875	33	64635	25	110489	37
	114959	1015931	8461	07	151942	01	266800	42	109547	34	8461	07	151942	01	266800	42
	161743	1487352	11276	40	246577	26	377379	79	449526	13	11276	40	246577	26	377379	79
Összesen	38024	363056	2195	16	57023	64	100310	14	442455	51	57023	64	100310	14	100310	14
1873.	442455	1334481	5876	34	242723	41	357445	26	1697237	85	5876	34	242723	41	357445	26
	480479	1697237	10771	50	269747	05	457755	40								
Összesen	480479	1697237	10771	50	269747	05	457755	40								

— **(Necrolog.)** Kövendi Várad György, hites ügyvéd a maga, ug testvérei: Anna, volt hites ügyvéd Hegedű Sándor özvegye, Mihály m. kir. belügyminiszteri számtiszt, Amália és Károly, a városi polgári iskola igazgató tanára; valamint a már üdvözültnek egyetlen élő testvére Zsuzsánna, özv. Jánosi Józsefné; nemkülönbön testvérei gyermekei, menyei, 11 unokája, s 1 dedunokája nevében szomoruan jelenti, hogy Kövendi Várad János volt hites ügyvéd és városi nyugalmazott ügyész nines többé! A sokat zaklatott s utoljára igazán kinteljes életnek, a melynek legnagyobb része folytonos munka, csaknem örökös gond és aggodalom között folya le, 81 év után jelent meg — az öregségi végelgyengülés hívó szavára — a szenvedések alól feloldozó halál, — mintegy meggyugtatólag jelentve: „elég volt már a küzdés és szenvedés, s elég ideig volt a legsúlyosabb megpróbáltatásoknak kitéve az emberi lélek gyogge ereje s törekény béketerése!“ A sokat szenvedett-

nek összerokadott porhüvelyé, f. hó 10-én d. u. 4 órakor, egy rövid ima után fog, a belső közep-utcai 21-ik számú osaládi háztól az örök nyugalom honába — a köztemetőbe kikisértetni. Legyen béke ott porainak s üdv lelkének a jobb hazában, a melybe költözött! Kolozsvárt 1873 június 9-én.

— **(Necrolog.)** Szarukán Teréz, a helybeli felső-szentucai kökerti rom. kath. iskola leányosztályának tanítónője, a maga, valamint nagyönje Fogarasi Zsuzsánna, ug közel és távollevő rokonok nevében fájdalomdult kebellet jelentik, hogy szeretett édes anyja, illetőleg testvére özvegy **Szarukán Simonné** született **Fogarasi Mária**, életének 75-dik, özvegyiségének pedig 11-dik évében, öregségi végelgyengülésben, hosszasan tartó betegség következtében — a halotti szentőgek ajtatos felvétele után — folyó 1873-dik év június 9-én d. e. 11 órakor egy jobb hazába költözött. Az üdvözült hosszú életet nyert az ég Urától, kinek arra czélzó szent parancsát utolsó lehelletéig hiven is teljesíté, jó és balsorsban egyiránt. Igen! szerette ő, még éltek, szülőit a gyermeki szív legforróbb melegével; de szerette és tisztelte főkep — azok elvesztése után — azon édes anyát is, melynek szent hajlékában, különösen az özvegyiség terhes éveiben rá nehezült életgondok sulya, nemes szívében élő szent hit ereje által annyira megkönnyebbitve lön, hogy egyetlen leányának, ki gyászravatala mellett méltán kiérdemlett könnyeket hullatja, nehéz és terhes, de legszebb pályát biztosított: midőn őt az ártatlan kisedek közt majdnem 5 év lefolyta alatt mint ezek oktatóját látni boldog lehetett. Az anyai szerető szív megszűnt dobogni, de a nemes lélek a békésen tört hosszú szenvedések által megtisztulva, fölszállt oda, honnan eredt, a csillagok fölé, teremőjéhez! Porrosz f. hó 11-én d. u. 5 órakor fognak felső-szentucai ugynevezett „kökerti“ iskola helyiségéből a rom. kath. egyház szertartásai szerint a közös sírkertben nyugvó férje mellé örök nyugalomra elhelyeztetni; jelkéert pedig az engesztelő szentmise áldozat ugyancsak o hó 13-án d. e. 9 órakor a piacci nagytemplomban fog a mindenek Urának bemutatatni. Mely kettős gyászszíveségtételre az elhunyt minden rokonai és ismerősei szomoruan meghivatnak. Kolozsvárt, június 10-én 1873. Béke hamvainak!

Biasini gyorsutazási menetrendje 1873. márcz. 27-től.

Kolozsvár és Nagy-Enyed között,

mivel a nappali vonat beszünttetett, Biasini gyorsutazása 1873. mart. 27-től elkezdve Kolozsvárról Nagy-Enyedre küldi gyorskocsiját, még pedig oly formán, hogy Kolozsvárról reggel 8 órakor minden nap indulva d. u. 4 1/2 órakor Nagy-Enyedre érkezik, Nagy-Enyedről Kolozsvárra estvéli 10 órakor indulva, reggeli 8 órakor Kolozsvárra érkezik. Ezen meneteken kívül lehet Kolozsvárról Nagy-Enyedre d. u. 4 órakor is indulni, ugyszintén Nagy-Enyedről éjjeli 3 órakor Kolozsvárra indulhatni, csakhogy ezen meneteknél Felvinczről N.-Enyedig és N.-Enyedről Felvinczig a vasutal kell utazni.

Egy személy ára 30 font szabad podgyász-szal Kolozsvárról N.-Enyedig vagy vissza az első és közbülső Coupeba 5 frt, hátulsó Coupeba 4 ft 50 kr. tulsuly 5 kr. Tordáról Nagy-Enyedig vagy vissza első vagy közbülső coupeba 3 frt — hátulsó coupeba 2 frt 60 kr. tulsuly 2 1/2 kr. — Felvinczről N.-Enyedig vagy vissza 1 frt, tulsuly 1 kr. fontonként.

Felvételi iroda Nagy-Enyeden Vágó Ferencz szállodájában.

— **Kolozsvári piac.** Egy pár szép ökör 420 ft. Egy pár közepes ökör 320 ft. Egy pár szép tehén 220 ft. Egy pár közepes tehén 190 ft. Marhahus fontja 26 kr. Borjuhús fontja 18 kr. Egy pár szép disznó 220 ft. Egy p. közepes 160 ft. Egy pár süldömálacz 60 ft. Disznóhús fontja 26 kr. Szalonna, nyers mázsája 35 ft. Szalonna, száraz mázs. 48 ft. Szalonna füstölt fontja 48 kr. Fagygyu mázsája 24 ft. Zsir köz. kupája 1 ft. Zsir, hájzsir kup. 1 ft 10 kr. Ludzsir kup. 1 ft 40 kr. Széna, szekere 15 ft. Szalma, szekere 11 ft. Fa, száraz hosszú öle 26 ft. Fa, száraz rövid öle 12 ft. Nyersfa szekere 6 ft. Egy pár pulyka 4 ft. Egy pár liba 2 ft 80 kr. Egy p. kappan 1 ft 40 kr. Egy p. csirke 50 kr. Tojás 5 db 10 kr. Deszka párja 1 ft — kr. Zsindely ezre 4 ft. 60 kr.

Távirati tudósítás a bécsi börzéről.

Jun. 10-ről. 1873 5%, metaliques 67.40. nemzeti kölcsön 72.40. 1860-diki államkölcsön 99.25. Bankrézvények 964. — Htelrészvénycsok 269.50. London 111.50. Ezüst 111.50. Cs. kir. arany —. 20 frankos arany 8.93.

Földterhermentesítési kötvények: Magyar 75. —. Temesi 73.50. Erdélyi 73. —. Horv. Szlavon. —.

Felelős szerkesztő **Sándor János.**

Elmélkedő orvosok,

allopathák és homöopathák, az általa meggyógyultak naponta szaporodó bíráta szerint, a **lélegző** (torok és mell) és **emésztő** szervek (gyomor, máj, végbél, aranyér) valamint az **idegrendszer** (hypochondria, aszkor) betegségeiben, általános és különös **gyengeségi állapotban** (magkiömlés, tehetetlenség) a **Humboldt Sándor** indítványára behozott dr. Sampson-féle **Coca-készítmények** (német gyógytári árszabály szerint üveg és doboz számra 1 tallér) oly fényes eredményeket eszközöltek, hogy minden hasonló betegségben szenvedőnek a legmelegebben ajánlhatók. Különös ismertetésül dr. Sampson tanár „Szerecsen gyógyszer-tára” Mainzban, valamint bizományos gyógyszer-tárai is (Főraktár Austriára nézve **Haubner Edénél** Bécsben, Magyarországra nézve **Török Jozsefnél** Pesten, **Pecher J. E.**-nél Temesvárt, **Fürst Jozsefnél** Prágában) tudományos értekezletet felőle ingyen és bérmentesen küld. 806 10-30

Rendkívül előnyös

szerencse ajánlat.

Szerencse és áldás Cohnnál.

Nagy, a hamburgi államtól biztosított pénz-kisorolás több mint **2 millió 661,400 tallér nyereménnyel.**

Ezen előnyös pénzkisorolás ismét tetemesen bővítve van nyereményekkel. Csak 84.500 sorsjegye van, s kevés hónap alatt 7 osztályban következő nyeremények biztosan nyerhetők, u. m. 1 nagy főnyeremény esetleg 120.000 tallér, különösen 80,000, 40,000, 30,000, 20,000, 16,000, 2-szer 12,000, 10,000, 3-szor 8000, 3-szor 6000, 6-szor 4800, 13-szor 4000, 11-szer 3200, 12-szer 2400, 32-szer 2000, 3-szor 1600, 65-ször 1200, 204-szer 800, 3-szor 600, 2-szer 480, 412-szer 400, 412-szer 200, 10-szer 120, 472-szer 80, 19800-szor 44, 22330-szor 40, 20, 8, 6, 4, és 2 tallér.

Az első osztály nyereményhúzása hivatalosan **f. é. június 18-arés 19-re**

van határozva, s egy egész eredeti sorsjegy ára csak 3 fit o. ért. egy fél „ „ „ „ „ 1 1/2 „ „ „ „ „ 80 kr. o. ért. és én ezen eredeti, államipecséttel ellátott sorsjegyeket (nem tilos igérvényeket vagy magán sorsjegyeket) az árak bérmentes beküldése mellett a **legtávolabb vidékekre is azonnal megküldöm.**

A hivatalos **nyeremény-lajstrom** s a nyeremények megküldését

a húzás után azonnal pontosan és titoktartással eszközölöm. Üzletem tudvaleg a legregibb és legszerencsésebb, mert a résztvevők nálam már a legfőbb 100,000, 60,000, 50,000, többször 40,000, 25,000, 20,000 igen gyakran 15,000, 12,000, 10,000, s csak közelebbről május havában a 100,000 talléros főnyereményt nyerték meg, hivatalos kimutatások szerint.

Cohn Láz. Sams.
Hamburgban,
főügynökségi, bank- és váltóüzlet.

Főnyeremény esetleg **360,000 mark** új német pénz-láb szerint.

Szerencse **JELZÉS.**

A nyereményekért jóáll az állam

Meghívás részvételre

azon

NYEREMÉNY-CHANCEOK

Hamburg város által galantirozott nagy pénz-lotteriában, melyben több mint

6 millió 650,000 markot

biztosan nyerni kell.

Ez előnyös pénz-lotteria áll csak 84,500 Loosból, nyereményei következők: 1. nyeremény esetleg **360,000 mark**, új német pénz-láb szerint vagy **120,000 f. porosz tallér**, különösen f. mark **200,000, 100 ezer, 75,000, 50,000, 40,000, kétszer 30,000, 25,000, háromszor 20,000, háromszor 15,000, hatszor 12,000, tizenháromszor 10,000, tizenegyszer 8 ezer, tizenkétyszer 6000, harminckétyszer 5000, háromszor 4000, hatvanöttször 3000, kétszáz négyszer 2000, négyszáz tizenkétyszer 1500, 1200 és 1000, nyolcszáz kilencvennégyezer 500, 300 és 200, 19,808-szor 110 és 100, 22 ezer 322-er 50, 20, 15, 10 és 5 mark, s ezek néhány hónap alatt hét osztályban mulhatlanul kihúzatnak.**

Az első húzás hivatalosan **június 18 és 19-ére** határozottat, melyre egy egész ered. sorsj. ára csak 3 fit 30 kr o. é. egy fél „ „ „ „ „ 1 ft 65 kr o. é. egy negyed „ „ „ „ „ — ft 85 kr o. é. bankjegyekben, s ez az államtól garantírozott eredeti Loosok (nem eltított igérvények) az összeg bérmentes beküldése mellett szétküldetnek a legtávolabb vidékekre is.

Minden résztvevő az eredeti sorsjegy mellett az állam bélyegével ellátott tervezetet is kap ingyen és húzás után azonnal felszólítás nélkül megküldetik neki a hivatalos kisorolási lajstrom.

A nyeremény-pénzek kifizetését és szétküldését én eszközölöm egyenesen az illetőknek pontosan és szigorú titkot tartva.

Forduljanak tehát **Megrendeléseikkel bizalommal id. HECKSCHER SÁMUEL,** bank- és váltó-lházhoz Hamburgba.

Egy ezer darab magyar kir. vert arany

díjul annak, ki betudja bizonyítani,

hogy kolozsvári papirkereskedő

KERESZTESY PÁL

mint a görgegyi meritett papirgyár raktárnoka

bárkinék is, említett papirgyár terményeit valahol vagy valaha

az eredeti gyári árnál magasabb árba árulta

vagy árusítaná jelenleg is.

Ezennel megnyitott a pályázat

1000 darab magy. kir. vert arany elnyerésére.

Ugyanis az eredeti gyári árak a következők:

Fein Concept: F. A. Nr.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
	3 fr. 25	3 fr. 85	5 fr. 50	6 fr. 40	7 fr. 50	9 fr.	11 fr.
Rendes Concept: O. A. Nr.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
	2 fr. 70	3 fr. 20	4 fr. 50	5 fr. 50	6 fr. 50	8 fr.	10 fr.

riz mánként.

Demjén László

m. k. egyetemi könyvtárnál Kolozsvártt megjelent és általa minden könyvkereskedésben kapható:

Kolozsvár története.

Oklevéltárral. (1.) Ös-, ó- és középkor. (513. Kr. e — 1540. Kr. u.)
Egy külön kötet világsító rajzokkal. (36 tábla.)

Irta **Jakab Elek.**

169-* **Ára 10 frt.** (327)

E minden tekintetben nagy, epochalis munkát itt hosszasan dicsérgetni és ajánlani feleslegesnek tartom, csak annyit kívánok megjegyezni, hogy Kolozsvár város e munka kiadásával magának maradó emléket emelt. Siessen tehát e város értelmes t. közönsége, e munkát pártfogása alá venni és terjeszteti, hogy a nagyszorgalmú és szaktudós íróba minél több kedret öntsön e munka folytatására, melynek legérdekesebb része az ujjabkor története lesz. A ki megszerezte magának ezen 3 részből álló első kötetet, az bizonyára érdeklél fogja lapozgatni és benne buvárkodni, s a folytatását minden áron megszerezzi magának.

Székely oklevéltár.

Kiadja a m. történelmi társulat kolozsvári bizottsága,

szerkesztette

Szabó Károly.

I. kötet 1211 — 1519. 1872 Ára 2 forint.

GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSEI

KÖNYVNYOMDÁJA

Kolozsvártt, főtér báró Bánffy-ház, és központi irodája

KERESZTESY PÁL PAPIR-ÜZLETÉBEN

főtér, Gyulay-ház, felvállal mindennemű

KÖNYVNYOMDAI MUNKÁKAT.

Alólirt könyvnyomda tisztelettel tudatja a helybeli és vidéki t. ez. közönséggel, hogy újonanfelszerelt és ízletes betűkkel ellátott nyomdája azon kellemes helyzetben van, hogy mindennemű **nyomdai megrendelést** elfogad, u. m.:

könyvek, bármely hazai nyelven, körözüvények, rovatos ivenk, árjegyzékek, számlák, falragaszok, név- és meghívójegyek, gyászhirek, baromütlevelek, vásárczédulák stb. stb. a lehető legjutányosabb árak, gyors és pontos szolgálat mellett.

A LEGÚJABB MINTÁJU NÉVJEGYEK 100 DARABJA **1 frt.**

FELVÁLLAL KÖNYVNYOMDAI MUNKÁKAT IS.

HIVATALOS MUNKÁKRA NÉZVE

a nyomda. — miután Keresztesy Pál papir-üzletével és ez viszont a nyomdával egyesült — biztosítékot nyújt arra nézve, hogy a papirok a legelső papir-gyárakból szereztek be, és azok a **hivatalos munkákhoz valódi gyári áron** számíttatnak, és a legszükségesebb mintázatokból **kész raktárt tart**, a meglevőket postafordultával, a szokatlan formájukat pedig a legrövidebb idő alatt elkészíti.

Minden megrendelést kérünk egyenesen a nyomdába küldeni, hol a legnagyobb pontosság biztosított.

Gámán János örökösei könyvnyomdája.